

We are not here to curse the darkness, but to light the candle that can guide us through that darkness to a safe and sane future.

- John F. Kennedy

miljøpartiet de grønne

sandnes

VALGPROGRAM 2019-2023

INNHold

1. ET BEDRE SANDNES ER MULIG	3	Natur og bevegelse	22
2. HVA HAR VI FÅTT TIL?	4	8. DEN KOMPakte, KLIMANØYTRALE BYEN	23
3. EN SAMFERDSELSPOLITIKK SOM PRIORITERER	5	Tettere og grønnere	23
Kollektivsatsing	5	Gode boliger til alle	24
Parkering i Sandnes	6	9. BYEN MED DET STORE HJERTET	26
Ta gatene tilbake!	6	Aktiv og sosial alderdom	26
En helhertet sykkelsatsning	7	Integrering	26
Elektrisk ferje Lauvvik-Oanes	7	En trygg by for alle	26
Lokaltog og gods	8	Frivillighet	27
Fremtiden er fossilfri	8	Omsorg og behandling	27
4. NATUR, LUFT, OG VANN	9	Lavere terskler i arbeidslivet	28
Parker, friområder og naturmangfold	9	Dyrevelferd	29
Fjordene	10	10. NÆRINGSPOLITIKK FOR DET GRØNNE SKIFTET	30
Vann	10	Gründerstimulering	30
5. MITT NÆRMILJØ	13	Flere næringsklynger	30
Den barnevennlige byen	13	Offentlige innkjøp - Grønn suksess gjennom	31
Urbant landbruk	14	samarbeid	31
Landbruk	15	Aktivt eierskap	31
6. ET BLOMSTRENDE KULTURLIV	16	Forskning og innovasjon	31
Kultur der du bor	16		
Kulturminnevern	18		
Idrett og friluftsliv	19		
7. LEK OG LÆRING	20		
Barnehagen	20		
Grunnskolen	21		
Tilpasset opplæring	21		
Psykososial oppfølging	21		

1. ET BEDRE SANDNES ER MULIG

Sandnes er i dag landets sjuende største by. Det er en by som burde gå foran med stolthet, kraft, og visjoner på egne og regionens vegne. I stedet fremstår Sandnes som en døende soveby med et utilstrekkelig kollektivnett, en befolkning spredt tynt utover landets beste matjord, og et sentrum som er mer eller mindre dødt etter kontortid.

Miljøpartiet De Grønne legger i dette programmet frem en visjon for et grønt, nært og bedre Sandnes. Et Sandnes med en moderne og effektiv kollektivtrafikk. Et Sandnes med naturressurser som kan gi arbeid, næring, og livsglede til kommende generasjoner. Et Sandnes med et attraktivt og levende sentrum der innbyggerne kan leve kreative, solidariske, og lykkelige liv i gangavstand hjemmefra.

Vi vil ikke kaste bort tid på å videreføre ideologiske skyttergravskriger. Vi vil ikke lete etter høyresidens svar eller venstresidens svar; vi søker de rette svarene der de finnes. Vi vil ikke kaste bort tid med å fordele skyld for fortidens synder, men derimot være kategoriske på at i Sandnes har vi et felles ansvar for å skape *fremtiden*.

For å skape denne fremtiden vil MDG i neste periode fokusere på tre ting: vi vil utnytte potensialet for *boligbygging i Sandnes sentrum* ved å endre kravene til uteareal og parkeringsplasser. Slik fjerner vi behovet for ytterligere nedbygging av matjord og konsentrerer befolkningsøkningen der tog og buss allerede finnes.

Dernest vil vi sikre *et fullverdig kollektivtilbud*, ved å endre dagens linjenett der nesten alle busstreiser mellom bydelene krever omstigning på Ruten til gjennomgående linjer der en ikke lenger trenger å sette av mye plass for bussene og i stedet kan legge til rette for byutvikling, byliv og myke trafikanter i sentrum. Vi vil også ta initiativ til det tiltaket som vil overføre desidert mest trafikk fra vei til kollektiv i dette distriktet, nemlig en ny jernbanelinje fra Luravika via Forus og Ullandhaug til Paradis stasjon.

For det tredje vil vi jobbe for *kultur til alle*. Kultur og fritidstilbud har stor betydning for livskvaliteten, og Sandnesborgere i alle aldersgrupper og livssituasjoner skal ha tilgang til et allsidig tilbud. Samtidig har satsing på ungdomskultur et forebyggende aspekt ved at ungdom opplever seg selv som ressurspersoner og aktivt skaper egen fritid. Ungdomskulturen fortjener langt høyere prioritering enn i dag. Ikke bare fordi den fungerer som et fritidstilbud til dem som til enhver tid er unge, men også fordi den er en integreringsarena og innfallsport til det frivillige organisasjonslivet og politisk deltagelse; investering i barne- og ungdomskultur er en investering i hele vår samfunnsform!

Vi kan ikke skape et nytt og bedre Sandnes på egen hånd. For at byen vår skal utvikle seg i riktig retning er det avgjørende at også resten av byens politikere evner å legge fra seg sine ideologiske skylapper og samles om å stake ut en bedre fremtid for byen vår. Vi skal i alle fall vise vei. Godt valg!

2. HVA HAR VI FÅTT TIL?

MDG har vært i opposisjon i perioden. I den rollen er det krevende å få vedtatt vår politikk, men vi må kunne si oss fornøyde med det vi tross alt har fått til:

MDGs forslag om eldretrim i Sandneshallen ble stemt ned flere ganger av posisjonen. Men i samarbeid med Høyre, Eldrerådet og Sandneshallen fikk vi det til slutt på plass.

Sandnes kommune har i flere år jobbet for togstopp i Luravika, men det later til at bystyret har gitt opp. Men etter at MDG fremmet en ny interpellasjon og brakte inn nye momenter ble det gjort en ny utredning som støtter MDGs syn. Dette vil vi fortsette å jobbe for, i samarbeid med de andre kommunene på Nord-Jæren.

Heliumballonger er en kilde til betydelig lokal plastforurensning. MDG fremmet derfor i forkant av 17. mai-feiringen 2018 en interpellasjon om forbud mot heliumballonger. Et stort, tverrpolitisk flertall støttet oss i dette, og ingen savnet heliumballongene i årets 17. mai-tog.

Redusert bruk av engangsplast, og på sikt utfasing av unødvendig engangsplast, er en kjernesak for MDG. Derfor var det gledelig at vår interpellasjon om redusert bruk av typisk engangsplast i kommunen fikk støtte av et enstemmig bystyre. Dette vil vi fortsette å kjempe for i neste periode.

Vi har i hele perioden kjempet hardt for fortsatt gratis parkering for elbiler i Sandnes. Mens de konkrete forslagene våre har blitt stemt ned er det verdt å merke seg at det fortsatt er gratis å parkere elbiler i Sandnes. Vi tar dette som en halv seier, og vil i neste periode fortsette kampen for at Sandnes sentrum får beholde dette viktige konkurransefortrinnet.

Ut over de konkrete forslagene våre har MDG også vært en viktig katalysator for å bringe nye *ideer* inn i Sandnespolitikken. Vi har lagt frem helt nye planer hvor eiendomsskatt skal brukes som virkemiddel for etablering av nye grønne arbeidsplasser og sparke i gang det grønne skiftet i byen. All økt eiendomsskatt skal gå tilbake til folket og næringslivet. Gi folket og næringslivet så gode "tilbud" at de ikke kan la være å ta steget inn i det grønne skiftet. Dette ville gitt Sandnes et konkurransefortrinn i fremtidens lavkarbonsamfunn og flere bein å stå på. Disse ideene har vi ikke vært redde for å fremme i media, og MDG har vært tydelig til stede i så vel radio som TV og aviser.

3. EN SAMFERDSELSPOLITIKK SOM PRIORITERER

MDG Sandnes vil satse på kollektiv og ønsker gode og effektive tilbud som blir benyttet og er reelle og gode erstatninger for bilen. Kombinasjonen kollektiv og sykkel/elsykkel, kan også konkurrere ut bilen på lengre strekninger. Vi vil utrede muligheten for flere enveiskjørte veier i bysentrumet. Dette vil skape mer rom for parker og grøntområder, hvor sykkelen og folk kan ferdes, uten at det går nevneverdig ut over fremkommeligheten for bilen. Noen steder kan det også være aktuelt å etablere nye gågater, slik som suksessen Langgata. På den måten gir vi større deler av byen tilbake til folket.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Stimulere til tilrettelegging for elbiler og autonome busser i hele kommunen
- Jobbe for redusert piggdekkbruk, slik at svevestøv og veislitasje reduseres så mye som mulig til beste for folkehelsen og de myke trafikantene. Innføre nødvendig frekvens for feiing av veiene.
- Etablere målestasjoner for forurensing
- Bygge ut hurtigladeinfrastruktur til taxi og annen lokal varetransport
- Støtte utbygging av lading til elbiler i borettslag og sameier
- Bytte ut og kjøpe inn elbiler til kommunal bruk

Kollektivsatsing

Økt satsning på kollektivtrafikk og sykkel skal gjøre det enklere å leve uten bil. Slik vil vi bidra til reduserte utslipp og samtidig bedre luftkvaliteten og lokalmiljøet i byen.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Prioritere miljøvennlig transport i alle plan- og arealprosesser
- Skifte ut kommunale fossilbiler til person- og varetransport med lav- og nullutslippsbiler, og vurdere mulighetene for å bytte ut deler av kommunens bilpark med elsykkel.
- Fortsatt jobbe for at buss- og togbilletter skal koste kr. 10
- Etablere jernbanestopp på Lura Stasjon, i kombinasjon med busstrase fra Gandsfjorden kai til Sola Flyplass og autonom el-båter/gondolbane til Dale.

- Utrede flere stopp og eget shuttletog mellom Sandnes og Stavanger
- Gjenåpne Ålgårdbanen
- Fremskynde overgangen til elbusser
- Tilrettelegge for at sykkel gratis kan tas med på tog, båt og buss
- Innføre et prøveprosjekt med gratis buss
- Etablere Hent Meg-ruter i Sandnes
- Satse på autonome shuttlebusser

Parkering i Sandnes

Miljøpartiet De Grønne ønsker å tilrettelegge for fortetting og en levende by, hvor ikke alle lengre trenger en bil. Dermed kan vi redusere kravene til parkering ved bygging av leiligheter i sentrum.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Lempe på parkeringsnormen ved utvikling og etablering av leiligheter i sentrum
- Beholde gratis parkering for elbiler
- At alle kommunale parkeringsplasser skal ha lademulighet for elbiler
- Flere av parkeringsplasser forbeholdes elbiler

Ta gatene tilbake!

Å gjøre det attraktivt og enkelt å gå, dreier seg både om avstander, trivsel og sikkerhet. Vi vil ta gatene tilbake, slik at vi får en trivelig og lett tilgjengelig by for alle. Vi vil øke trafiksikkerheten ved å redusere hastighet og tungtrafikk gjennom byens boligmiljøer og skoleveier.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Utrede nye gågater i Sandnes sentrum
- Etablere enveiskjørte gater i sentrum for å få plass til park, sykkelfelt og bredere fortau.

En helhjertet sykkel­satsning

Miljøpartiet De Grønne vil at Sandnes skal børste støvet av «merkenavnet» som sykkelbyen. Vi vil at Sandnes skal bli den beste sykkelbyen i Norge, og ta opp konkurransen med internasjonale sykkelbyer som København og Amsterdam.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Innføre kommunal støtte til kjøp av el- og foldesykler
- Innføre motsatte bompenger for dem som sykler i rushtiden
- Forlenge sykkelstamveien fra Stangeland til Bogafjell
- Bygge miljøbro for sykkel og buss over Gandsfjorden.
- Bygge ut alle kommunale veier med bredere veiskulder, for raskt å oppnå sammenhengende sykkelnett. Samarbeide med fylket og Staten om tilsvarende for fylkeskommunale og statlige veier, hvor dette er mulig.
- Prioritere slik at alle bydelene får en sykkelrute til sentrum, og dermed sammenhengende sykkelveier.
- Etablere sykkelhengerparkering under tak for å få flere til å bringe barna med sykkel til barnehagen.

Elektrisk ferje Lauvvik-Oanes

Miljøpartiet De Grønne ønsker å videreføre ferjedrift på sambandet Lauvvik-Oanes. Dette som ledd i arbeidet med å bli en lavkarbonkommune. Dette vil også sende viktige signaler til turistene som besøker regionen.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Bidra med konsesjons-strøm i en etableringsperiode på 5-10 år
- Samarbeide med ENOVA for å få på plass støtte til hurtiglading og nødvendig infrastruktur
- Søke støtte fra ENOVA og gi støtte fra kommunen i form av 20 % investeringsstøtte

Lokaltog og gods

Satsning på jernbanen er avgjørende for å få til det grønne skiftet. Lokaltogene er helt sentrale i det regionale kollektivsystemet og for å redusere veitrafikken i Sandnes. Godstrafikken står for store deler av klimagassutslippene i kommunen og bidrar i stor grad til dårlig luftkvalitet i byen. Mer gods over fra vei til bane vil avlaste veinettet.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Opprette ladestasjoner for transportkjøretøyer på Sandnes Havn
- Opprettholde fritak for bompenger for utslippsfrie transportkjøretøyer

Fremtiden er fossilfri

Vi vil at kommunen skal være med å bidra til at overgangen fra fossilbiler til elbiler går raskest mulig.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Bygge ut nødvendig hurtigladeinfrastruktur i kommunen
- Etablere ladeinfrastruktur for elektrifisert gods- og varetransport

4. NATUR, LUFT, OG VANN

Sandnes har svært god beliggenhet, omkranset av skog og fjord, men er også landets dårligste kommune når det kommer til nedbygging av matjord. Høy befolkningsvekst og kommunesammenslåing gir muligheter, men krever også gode planer og strategier for ivaretagelse og restaurering av vann- og luftkvalitet, biologisk mangfold og grøntareal. Klimaendringene gjør at vi må tenke nytt og smart, slik at vi kan gjøre samfunnet robust mot kraftigere og hyppigere nedbør.

Parker, friområder og naturmangfold

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Beskytte biologisk viktige områder, parker og friområder mot all utbygging gjennom nye bestemmelser til anleggs- og riggområder
- Kartlegge og innføre urbant naturvern av områder med høy biologisk verdi
- Beplante parker med bie- og humlevennlige planter, samt matnyttige busker og trær og hindre unødvendig kantslått, for å bevare økologisk viktige pollinerende insekter.
- Inkludere Maudlands-området, området mellom Bersagel og Vårlivarden og Horve, Veralandområdet og Bynut-området i «Sandnesmarkå». Grensene for disse områdene må defineres og sikres.
- Sikre viktige friluftsområder mot framtidig utbygging ved at de båndlegges til friluftslivsformål eller kjøpes opp. Store friluftsområder vil være et stort aktivum i en framtidig byutvikling i Sandnes.
- Etablere en egen grønnstruktur gjennom både nye og etablerte boligområder og bydeler, i form av et nettverk av grønne korridorer og traseer, som skal ha direkte tilknytning til markaområdene.
- Etablere en sammenhengende «grønn korridor» gjennom kommunene fra Randaberg i nord til Jæren i sør
- Tilrettelegge parker, turstier, grønne korridorer, lysløyper, parkering, skilting etc. Dette skal prioriteres på linje med idrettshaller og nærmiljøanlegg.
- Utvide parkeringsplassen på Gramstad og få lagt fast, oppmerket dekke på den. Dette kan finansieres gjennom innføring av parkeringsavgift, for eksempel i regi av Sandnes Parkering.
- Videreføre turveien til Kubbetjørn slik at dette blir en rundløype fra Gramstad.
- Sikre at de åpne områdene nord for Fjogstadveien forblir uberørt

- Utvikle parkeringstilbudet på Li der veien går opp mot Lifjell.
- Iverksette vernetiltak som drenering, steinsetting, etc. for å bøte på den økende slitasjen på terrenget i området Hana-Gramstad-Lifjell.
- Videreutvikle bystranda i Luravika til Gandsfjord Sjøbad
- Prioritere ikke-kjemisk bekjempning av «ugress», ved f.eks. brenning eller plukking fremfor bruk av sprøytemidler
- Utstyre flere offentlige bygg med hekkedekser som er tilpasset til hullrugende fugler

Fjordene

Gandsfjorden er i dårlig forfatning. Både indre og ytre fjord har kjemisk tilstand 'dårlig', ifølge NVE. Samtidig er det store muligheter for utvikling rundt fjorden.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Intensivere arbeidet med å rydde opp plastforsøpling ved å gjøre Gandsfjorden til et pionerområde for utprøving av plastfangstteknologi.
- Videreutvikle turistnæringen rundt Lysefjorden i dialog og samspill med organisasjoner som er engasjert i feltet friluftsliv og naturvern.
- Jobbe videre for etablering av Prekestolen nasjonalpark

Vann

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Åpne Storåna helt, og forlenge Bruelandsparken til Gandsfjorden
- Iverksette et prøveprosjekt med sensorovervåking av sandfangene i kommunen etter modell fra Stavangers *Smarte gatesluk*, for å hindre at forurenset overflatevann renner ubehandlet ut i vann og vassdrag.
- Sikre at alle byggeprosjekter etterfølger forskrifter om gode avrenningsforhold, med blant annet åpen overvannshåndtering og flere regnbed.
- Innføre grønne tak der det bidrar til både overvannshåndtering og biologisk mangfold.
- Styrke feiingen av gater og veier, for å hindre avrenning til vann og vassdrag

- Fortløpende skifte ut det kommunale kumsystemet for å unngå at ubehandlet kloakk renner ut i vann og vassdrag.
- Stoppe utbyggingen på Sviland/i Sandnes Øst, og i stedet satse på fortetting i sentrum
- Jobbe tett sammen med landbruksnæringen i kommunen for å utnytte eksisterende statlige tilskuddsordninger til bygging av fangdammer maksimalt.

Luftforurensning, støy og lys

Sandnes kommune skal konsekvent følge nasjonale mål og retningslinjer for arealplanlegging og ikke tillate boligbygging, barnehager eller annen følsom arealbruk i soner med helsefarlig luftforurensning og støybelastning.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Utrede muligheten for utskifting av asfalt som avgir mindre støv ved høy trafikkbelastning.
- Innføre insentivordning for utskifting av gamle vedovner, etter modell fra Stavanger
- Fortløpende skifte ut kommunale lysarmaturer med typer som minimerer lysforurensingen
- Ivareta stillesoner og opparbeide nye slik at alle har tilgang til stillesoner i sitt nærmiljø.
- Minimere støy gjennom planlegging og utforming med mer beplantning langs veier og et forbud mot utendørsreklame med lyd.
- Utforme en konkret plan for å minimere lysforurensingen, både med tanke på nåværende strukturer og krav som stilles for framtidige bygninger, skilt, kunst, og annen lyssetting.

Resirkulering og gjenbruk

Både i Sandnes og resten av Norge har befolkningen et høyere forbruk av ikke-fornybare ressurser enn det som er bærekraftig. Sandnes kommune kan spille en viktig rolle i å redusere dette ved å legge til rette for resirkulering og gjenbruk.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Vurdere mulige tiltak for å redusere matkasting, inkludert differensierte avgifter for forskjellige typer avfall, strengere regler for matbutikker og å styrke Matsentralen og tilsvarende ordninger
- Tilrettelegge for bruktmarkedene i bydelene

- Påby at all emballasje solgt i kommunen skal være resirkulerbar innen 2025, og forby salg av ikke-nedbrytbare plastposer i Sandnes i løpet av 2020.
- Innføre kildesortering av papir, plast og matavfall i offentlige bygg og næringsbygg, med skoler som prioritert satsningsområde.
- Legge til rette for at brukbart utstyr fra Sandnes' avfallsstasjoner samles inn og gis bort/selges til Sandnes' befolkning.
- Innføre ordning med minigjenbruksstasjoner, etter modell fra Oslo.
- Utrede hvordan kommunene kan legge bedre til rette for at bedrifter, organisasjoner, offentlige enheter og enkeltpersoner kan gi bort og bytte brukbare gjenstander framfor å kaste dem
- Sette opp permanente fellesgriller og innføre flere ordninger for utlån av griller og sportsutstyr i byens parker.

5. MITT NÆRMILJØ

Vi vil arbeide for at sentrum og Vågen skal bli et sosialt og trivelig samlingssted og handelssentrum. Dette vil vi gjøre ved å tilrettelegge for grønne lunger og fremme støtteordninger for lokale markeder og grønne utsalgssteder. Her i Sandnes vil vi verne friområder, matjord, dyrkbar jord og prioritere park og grøntområder.

Vi mener at kultur og fritidstilbud også har stor betydning for livskvaliteten. Barn, unge og folk i alle aldersgrupper og livssituasjoner skal ha tilgang til et allsidig tilbud. Det skal være plass og økonomisk mulig for alle til å delta. Her i Sandnes vil vi støtte og bidra til et levende, fargerikt og attraktivt sentrum ved å benytte byens utearealer til kunstnerisk aktivitet og utendørs aktiviteter og gi ulike kunstuttrykk muligheten til å utfolde seg.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Støtte og tilrettelegge for frivillig arbeid til uløste samfunnsoppgaver.
- Prioritere park og grøntområder
- Støtte utvikling av områdene ved gamle Dale psykiatriske sykehus til en klimanøytral bydel
- Utrede et nytt flerbruksanlegg med svømmehall i kombinasjon med skøytehall.
- Etablere en prøveordning med “levende gater” der nabolag som ønsker det kan få stengt av sin gate i en periode, og der kommunen bistår med møbler og beplantning slik nabolaget selv ønsker det – etter modell fra prosjektet *Living Streets* i Gent.

Den barnevennlige byen

Nærmiljøet er aller viktigst for barn og unge. Vi vil skape en barnevennlig by som ivaretar unges helse, deres fysiske og sosiale ferdigheter, og gir nærhet til naturen og samfunnet.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Sikre de lokale ungdomsklubbene
- Bygge flere lekeplasser, spesielt i de sentrumsnære bydelene og “eventyrlekeplasser” med mulighet for lek og bygging av hyttelandsbyer langs byens elver, ved fjorden, i små skogholt og i byens parker.
- Tilrettelegge for at bynære gårdsbruk og andre aktører kan samarbeide med skolen om tilbud til barn og unge med skoletilpasningsvansker.

- Sikre barn og unge medvirkningsrett når et byområde skal videreutvikles. Involvere bydelenes ungdomsråd i slike prosesser.
- Gi en representant fra Sentralt Ungdomsråd tale- og forslagsrett i Bystyret.

Urbant landbruk

Urbant landbruk kan gi både kunnskap, glede, og ikke minst kortreist og sunn mat. Parsell- og kolonihagene er allerede gode møteplasser og læringsarenaer. Vi ønsker å styrke mulighetene for å dyrke mat i byen. Vi vil arbeide for at skolene kan etablere det de hadde før, skolehager. Vi vil at kommunen skal tilrettelegge for at tilgjengelige parseller stilles til disposisjon for skoler og barnehager. Vi tror at både voksne og barn vil finne det berikende å få slik kunnskap.

Kortreist og giftfri mat bidrar positivt i klimaregnskapet og helsen. Selvforsyning av mat er viktig for Miljøpartiet De Grønne. Det gjør at vi selv kan bestemme dyrkningsmåte og forebygge hva vi får i oss av giftstoffer. Det finnes mange muligheter til kreativt å utnytte byens områder til lokal matproduksjon, og derfor ønsker vi å tilrettelegge for småskaladyrking over hele byen.

Det er viktig for MDG Sandnes å verne matjorda. Vi ønsker å puste nytt liv i alle de små gårdsbrukene vi har i kommunen, ved at småbruk helt eller delvis brukes til andelslag åpnes en ny næringsvei for bøndene.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Sikre eksisterende parsell- og kolonihager og legge til rette for nye, og avsette midler til flere skolehager.
- Etablere et kompetansesenter for urbant landbruk.
- Etablere parsellhager i forbindelse med sykehjem
- Innføre en kommunal støtteordning for investering i økologiske andelslag
- Legge til rette for flere takhager.
- Etablere flere demonstrasjonshager
- Tilby innbyggerne gratis kurs i kompostering, bokashi, biokull og bærekraftig dyrking i egen hage

Landbruk

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Støtte lokale forsøk med biokull til jordforbedring og CO2-lagring
- Oppfylle kommunens mål for innkjøp og bruk av bærekraftig mat
- Innføre innkjøpsavtaler for lokalproduserte matvarer i alle kommunale institusjoner og kantiner, så fremt det er mulig.
- Støtte urban dyrking, birøkt og besøksgårder, og støtte videre utvikling av bynære matsystemer.
- Jobbe for redusert bruk av sprøyting i det norske landbruket og kommunen for øvrig.
- Gjøre Sandnes selvforsynt med økologiske og helsefremmende kortreiste grønnsaker

6. ET BLOMSTRENDE KULTURLIV

Sandnes skal være en by for grønn, kreativ og moderne utvikling. Samtidig må vi bevare og vedlikeholde vår historiske identitet. Byen skal være levende og pulserende med et rikt kultur- og opplevelsestilbud, og sosiale møteplasser for alle. Det er tett sammenheng mellom utvikling i kunsten og utvikling i samfunnet.

En raus kulturpolitikk bidrar til å løfte liberale verdier som deltakelse, demokratisering, frivillighet, og integrering. Investering i gode kulturtilbud er investering i gode liv for innbyggerne.

Barne- og ungdomskulturen, gitt tilstrekkelige ressurser og frihet, kan fungere som en helt sentral integreringsarena og dermed også en innfallspport til det tradisjonelle organisasjonslivet og økt innflytelse i samfunnet.

Kultur der du bor

I dag finnes det meste av Sandnes' underholdningstilbud i sentrum. Kortreiste kunst- og kulturopplevelser og aktivitet styrker nærmiljøet, øker lokal tilhørighet og kan bidra til mindre transportbehov.

De ulike kulturinstitusjonene er spredt mellom flere kommuner, men har i større grad en tematisk ulikhet enn en lokal tilhørighet. Eksempelvis er Vitenfabrikken i Sandnes, Stavanger kunstmuseum, Stavanger konserthus, Rogaland teater og så videre alle institusjoner som dekker hele byområdet rundt Stavanger og Sandnes mens de forholder seg til ulike bevilgningsgivere og finansieres gjennom kommunen de tilfeldigvis er lokalisert i. For å gi innbyggerne i storbyregionen et godt, bredt kulturtilbud er det viktig at de ulike kommunene kan tenke felles om sin kultursatsning og ha en kulturpolitikk som anerkjenner at fra kulturbrukerperspektivet er kommunegrensene ikke relevante og spesielt Sandnes og Stavanger bør se helhetlig på hvilket kulturtilbud de til sammen kan gi og støtte opp om.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Etablere bydelsnære kultur møteplasser over hele byen
- Fremme kortreiste kulturaktiviteter som teaterscener, ulike verksteder, og lokale utstillinger og festivaler.
- Lage en plan for gatekunst som ledd i fornyelsen av Sandnes sentrum
- Utsmykke bydelenes parker med kunst
- Legge til rette for sambruk og tilrettelegging for kulturell virksomhet i offentlige (ny)bygg
- Gå i bresjen for en helhetlig regional tilnærming til kulturfeltet som tar hensyn til at folk bruker kulturinstitusjoner på tvers av kommunegrensene

Kunstmiljøene

Miljøpartiet De Grønne vil styrke byens kunstmiljø og kunstnere. Kostnadene for lokaler har økt kraftig de senere årene. Sandnes mangler i dag en helhetlig strategi for bruk av musikk- og kulturlokaler og gatekunst.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Sikre at offentlige områder og lokaler er tilgjengelige for konserter og festivaler og øving.
- Tilrettelegge for at ledige kommunale lokaler kan brukes av kunstnere.

Kultur for barn og unge

Barne- og ungdomskultur har en egenverdi og fortjener oppslutning i kraft av dette. På samme måte som vi ikke bygger et nytt operahus for å hindre økende alkoholkonsum blant voksne, bør vi ikke bygge ungdomsklubber for å hindre uønsket atferd blant unge.

Det er også verdt å merke seg at ungdomskulturen har et forebyggende aspekt ved at ungdom opplever seg selv som ressurspersoner og aktivt skaper egen fritid. Ungdomskulturen fortjener langt høyere prioritering enn den får av kommunene i dag. Ikke bare fordi den fungerer som et fritidstilbud til dem som til enhver tid er unge, men også fordi den er en integreringsarena og innfallsport til det frivillige organisasjonslivet og politisk deltagelse; investering i barne- og ungdomskultur er en investering i hele vår samfunnsform!

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Videreføre støtten til lokale festivaler for barn og ungdom.
- Gi gode vilkår til scenekunst for barn, unge og voksne
- Innføre gratis kulturklippekort for ungdom.
- Videreutvikle det gode arbeidet som gjøres med Den kulturelle skolesekken
- Legge til rette for kulturtilbud der alkoholsalg ikke behøver å være en forutsetning for lønnsom drift.
- Ta i bruk KinoKino som arena for ungdomskultur og smal kultur
- Redusere dagens prisnivå slik at byens flotte konsertlokaler kan brukes til fremførelser av alle lokale utøvere i Sandnes, både barn og voksne amatører, store og små grupper, og ikke bare dem med størst finansielle muskler.

- Sikre likebehandling og tilrettelegge for godt egnede og tilstrekkelig antall øvingslokaler for hele byens musikkliv i kommunale bygg, inkludert lagermuligheter.
- Sikre likebehandling av kommunal støtte mellom alle byens musikkutøvere, og således legge til rette for at amatørmusikklivet kan kjøpe undervisningstjenester etter eget behov fra Sandnes kulturskole til samme forholdsmessige pris som kulturskolens egne elever.
- Legge til rette for videre styrking av samarbeidet mellom Sandnes kulturskole og musikkundervisningen i grunnskolen, herunder sikre kompetanseoverføring og legge til rette for en vikarpool.
- Legge til rette for videre styrking av samarbeidet mellom Sandnes kulturskole og det frivillige musikklivet, herunder etablere desentraliserte undervisningstilbud.

Bibliotekene

Miljøpartiet De Grønne vil sikre bibliotekstjenesten over hele byen, og styrke folkebibliotekenes viktige rolle som ikke-kommersielle lokale møteplasser, med et tilbud som er tilpasset befolkningen i den enkelte bydel.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Opprettholde samtlige folkebibliotekfilialer i Sandnes kommune.
- Øke driftsbudsjettet til Sandnes bibliotek
- Videreutvikle biblioteket som en møteplass for litteratur, debatt og kulturopplevelser, blant annet ved å sikre tilstrekkelig bemanning.
- Øke grunnstøtten og ressursene til utlåsmateriell ved bibliotekfilialene
- Åpne for flere selvbetjente bibliotek
- Utvide tilbudet om gratis reparasjonslørdag på bibliotekene til hver lørdag
- Støtte opp om oppstart av kafe i Sandnes Bibliotek

Kulturminnevern

Kulturminnevern er en viktig del av Sandnes' kulturpolitikk og må prioriteres. Dette vil bli spesielt viktig etter hvert som byen fortettes.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Etablere støtteordninger for vernede og fredede bygninger
- Legge til rette for at verneverdige og fredede bygninger kan tas i bruk på en fornuftig og ikke-ødeleggende måte.
- Øke tilskuddet til Byantikvaren for registrering av nyere tids kulturminner.
- Ta vare på historiske lokaliteter, helleristninger, gravminner og andre fornminner.
- Styrke bevaring og formidling av immateriell kulturarv i bybildet, som kommer til uttrykk blant annet i håndverkstradisjoner, folkemusikk og folkedans.

Idrett og friluftsliv

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Åpne skoleanleggene for aktiv bruk utenfor skoletiden
- Sikre aktivitetssoner i byens nye boligområder gjennom rekkefølgebestemmelser.
- Anlegge treningsapparater i parker og nær turløyper tilpasset ulike aldersgrupper.
- Ivareta byens løkker for frie aktiviteter og ballspill.
- Foreslå opprettelse av hundeluftegård, for eksempel mellom jernbanelinjen og Gandsfjorden øst av Lurahammeren ungdomsskole og eventuelt andre passende steder i kommunen.

Friluftsliv i marka og fjorden

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Styrke ordninger som Den naturlige skolesekken, slik at kommende generasjoner kan bli glade i og få kunnskap om natur og friluftsliv.
- Styrke og opprette nye utlånsordninger for fritidsutstyr til barn og voksne (ski, skøyter, klatrestyr etc.)
- Etablere flere turtraseer i byen, og styrke kollektivtilbudet til offentlige turområder.
- Tilrettelegge for det uorganiserte friluftslivet som sykkel, jogging, badeplasser og tur i marka.
- Strengt regulere bruk av vannscooter i egen forskrift

7. LEK OG LÆRING

Barna er den viktigste investeringen vi har. Vi mener at vi får friske og glade barn og unge når barn får tid til å være barn og når skole og barnehage fokuserer på kreativitet, samarbeid, lærelyst og nysgjerrighet i stedet for å målstyre og dokumentere.

Klimaendringene og miljøutfordringene er de største oppgavene å løse i vår tid. Fokus på klima, miljø og bærekraft må for alvor inn i barnehagen og skolen. Ikke kun som teori, men i praksis. Vi ønsker skolehager, dyrehold, opplæring i biodiversitet, mer økologisk og plantebasert mat. Opphold i naturen øker barns innlæring. Vi ønsker derfor mer opplæring ute i nærmiljøet, og at barna skal bli kjent med nærnaturen allerede fra barnehagealder.

Barnehagen

Miljøpartiet De Grønne mener at det skal være en prioritert rett at barn skal tildeles barnehageplass nærmest mulig bostedet, på lik linje med at det er normalt at de går på den skolen som er nærmest hjemmet. Dette vil lede til bedre lokalmiljø. Ungene kjenner hverandre fra nærmiljøet, noe som øker tryggheten og gir en bedre start på skolegangen. I tillegg er dette miljøvennlig fordi foreldre slipper å kjøre omveier til arbeidet, eller de kan simpelthen benytte sykkel eller elsykkelen i forbindelse med levering og henting.

Barnehagen skal ha høy voksen- og pedagogtetthet. De skal ha tid til å ta vare på barna både pedagogisk og emosjonelt. Dokumentasjonspresset må reduseres. Det må satses på faglært personale og kompetanseheving.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Prioritere arbeidet med bekjempelse av mobbing
- At barn får tildelt barnehageplass i nærmiljøet eller nær foreldrenes arbeidssted
- Støtte gjeninnførsel av skolehager og gi andeler til barnehager i økologiske andelslag
- Øke bruken av frivillige til bedre skolemiljø
- Innføre to barnehageopptak i året
- At Sandnes kommune møter bemanningsnormen i barnehage
- Sikre videreføring av USB-modellen

Grunnskolen

Barnehage, barnehage og ungdomsskole skal forberede barna våre på en fremtid som vil kreve nye former for kompetanse. Vi ønsker at fokus i større grad skal ligge på læringskultur enn på målbare tallkarakterer, og vi ønsker forsøk med karakterfrie ungdomsskoler. Skolene skal få tid til å satse på problemløsning, kreativitet, kritisk tenkning og samarbeid. Barn skal få tid til å være barn. Vi vil ha leksefri barneskole, og forsøke leksefrihet på enkelte ungdomsskoler.

En kreativ og velutstyrt skolegård øker trivselen og læringspotensialet til barna. Vi tror at fysisk aktivitet gjør barna bedre i stand til å ta imot kunnskaper og at det forebygger mobbing.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Tilby gratis SFO til lavinntektsfamilier
- Innføre gratis skolemat, og varm mat ved skoler i soner med lav levekårsscore
- Opprette hjertesoner rundt alle skoler i kommunen
- Sikre at Sandnes møter normen for lærertetthet i grunnskolen fra skoleåret
- Styrke læreren i klasserommet ved å sikre deres metodiske frihet
- Bekjempe byråkrati i skolen for å frigjøre tid for lærerne til å fylle kjerneoppgavene, for eksempel ved å fjerne kravet om skriftlig vurdering på barnetrinnet.

Tilpasset opplæring

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Tilby gratis SFA (skole- og fritidsavlastning) fra 5. til 10. klasse for barn med spesielle behov
- Styrke Altona skole- og ressurscenter

Psykososial oppfølging

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Oppfylle Helsedirektoratets helsesykepleiernorm i skolen

Demokrati og lovlig fravær

Miljøpartiet De Grønne vil styrke elevdemokratiet og elevenes mulighet til å påvirke både skolehverdagen og samfunnet de er en del av.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Jobbe for at alle elevråd på Sandnes' ungdoms- og videregående skoler årlig skal kunne søke om tilskudd på opptil 5000 kroner fra kommunen, til tiltak som gagnar elevene.
- Gi elever i grunnskolen i Sandnes mulighet til å ta inntil ti dagers permisjon etter søknad. Permisjon innvilges til samfunnsnyttig arbeid, kulturaktiviteter, idrett eller aktiviteter i familien.

Natur og bevegelse

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Øke trivsel ved å utstyre skolegårdene for fri lek og aktivitet

8. DEN KOMPakte, KLIMANØYTRALE BYEN

Vi ønsker å satse på sentrum av byen. Vi ønsker liv i byen. Derfor er det viktig at det ikke kun bygges dyre store leiligheter for seniorer. Vi ønsker at det bygges små leiligheter, som også ungdommen kan kjøpe. Slike grupper vil i større grad gå ut å spise og oppsøke kulturtilbud som kino, kulturhuset, jazzklubber og lignende. Dermed skaper vi liv og aktivitet i byen.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- At det skal bygges flere små leiligheter som unge kan kjøpe
- At det etableres lavterskel møteplasser og at vi får liv i byen større deler av døgnet
- At det skal være så gode kollektivtilbud at flere kan klare seg uten bilen i byen
- Fremstille lokale prognoser for hvordan klimaet i Sandnes vil endre seg over tid, og hvilke lokale konsekvenser det vil ha.
- Sørge for at kommunens klimaplan fungerer som styringsdokument for øvrig planarbeid og drift.
- Sikre at klimaplanen rulleres og oppdateres regelmessig, helst sammen med den årlige budsjettbehandlingen
- Fremstille et kommunalt klimabudsjett hvor reduksjon i klimagassutslipp er tallfestet og som et minimum i samsvar med IPCCs anbefalinger.
- Innføre indikatorer og bærekraftmål med vekt på klima, natur og livskvalitet i forbindelse med Sandnes-budsjettet, og innføre en årlig behandling i bystyret om status og nye tiltak for å nå målene
- Melde Sandnes ut av Greater Stavanger og inn i *The Covenant of Mayors for Climate and Energy*
- Innføre en lokal KAF-ordning finansiert av eiendomsskatt

Tettere og grønnere

Miljøpartiet De Grønne ønsker i sterkere grad å satse sentrumsnært og langs kollektivaksene. Da skaper vi liv i byen og har større sjanse til å nå nullvekstmålet i biltrafikken. Flere og flere unge er vant til å benytte kollektivsystemene og har mindre problemer med å klare seg uten bilen. I enkelte sentrumsnære områder er det unødvendig med krav til parkeringsplass for boliger.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Regulere inn flere små leiligheter til unge

- Sørge for nødvendige grøntområder og møteplasser med le for vær og vind
- Senke eller fjerne krav til parkeringsplasser per boenhet
- Kreve at nye etableringer innen varehandel må tilby hjemlevering som et tiltak for å begrense bilbruk og behov for parkeringsareal

Gode boliger til alle

Miljøpartiet De Grønne ønsker sosial boligbygging, slik at alle skal kunne skaffe seg en leilighet. For å bedre utnytte eksisterende bygningsmasse i sentrum til boligformål vil vi senke kravene til uteareal per boenhet.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Regulere flere boliger sentrumsnært, hvor en større andel skal være små leiligheter som unge kan kjøpe.
- Senke kravet til minste uteoppholdsareal per boenhet
- Øke kravet til utnyttelsesgrad i boliger
- Heve begrensningene i reguleringsplanen på antallet boenheter per eiendom

En klimavennlig kommunal arkitekturpolitikk

Miljøpartiet De Grønne ønsker at Sandnes skal balansere det å ta vare på og utvikle gamle bygninger og samtidig bygge nytt der hvor det er naturlig. Det å utvikle gamle bygninger er miljøvennlig. Videre ønsker vi at ved nye bygg tas miljøvennlige valg, som for eksempel det å bygge trehus.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Sette krav om fornybar oppvarming av kommunalt leid bygningsmasse
- Oppgradere kommunens bygningsmasse med isolasjon og nye vinduer, for å hindre varmetap.
- Vurdere om takareal på eksisterende, kommunal bygningsmasse er egnet til produksjon av solenergi.
- At kostnadsberegningene for kommunale byggeprosjekter omfatter hele livssyklusen
- Fastsette ambisiøse mål om tilnærmet nullenerginivå for kommunale bygninger, både nybygg og rehabilitering.

- Målfeste at alle kommunale enheter som rådhus, skoler, barnehager m.m. miljøsertifiseres
- Utvikle forbildeprosjekter i regi av kommunen eller samarbeid mellom kommunen og private utbyggere, for boliger med sosiale og miljømessige kvaliteter – for å finne prinsipper som bør legges til grunn i byggeprosjekter generelt
- Supplere kommuneplanen med en veileder for byutvikling tilsvarende verneplanen, hvor visjoner og konkrete mål for utbyggingen av sentrum defineres, og skal fungere som et styringsdokument for politikere, administrasjon, utbyggere og arkitekter

9. BYEN MED DET STORE HJERTET

Vi vil at Sandnes skal være en by med hjertevarme og at alle skal ha gode liv i byen vår.

Aktiv og sosial alderdom

Eldre blir stadig sprekere. Miljøpartiet De Grønne ser på eldre som en ressurs som kan komme samfunnet til gode fremfor å være en byrde.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Etablere flere sosiale møteplasser i byen
- Ta i bruk ny digital teknologi til å skape møtesteder for eldre med felles interesser
- Fortsette å støtte eldretrim i Sandneshallen
- Legge til rette for sang, musikk og kontakt med dyr på alle sykehjem, og vil jobbe for å gi alle eldre og pleietrengende som ønsker det, en tur ut i naturen minst en gang i uka.

Integrering

For at vi skal beholde Sandnes som en god by for alle, er det viktig at ingen grupper faller utenfor. Det er derfor viktig at alle som kommer til Sandnes blir best mulig integrert. Vi ønsker ikke at vi får egne områder for innvandrere.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Sikre at innvandrere blir invitert til aktiviteter i samfunnet
- Øke støtten til klubber og idrettslag for medlemmer som er innvandrere
- Fordele boliger for innvandrere jevnt i kommunen

En trygg by for alle

Sandnes er stort sett en trygg by for alle. Dette er det viktig å bevare. Men samtidig er det personer og grupper som faller utenfor. Vi ønsker et medmenneskelig samfunn som også tar vare på de som faller utenfor, da spesielt rusmisbrukere og psykisk syke. Vi tror alle kan hjelpes, dersom de får noe å tro på og dekket behov som bolig, sosialt liv, arbeid og noe å tro på. Riktig arbeid her, tror vi kommunen og samfunnet i lengden sparer på.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Innføre såkalte velferdsobligasjoner, hvor private aktører får betalt ekstra dersom de klarer å bidra til at rusmisbrukere blir varig rusfrie og integrert i samfunnet.
- Sikre alle som sliter en individuell oppfølging som er skreddersydd for dem.
- Sikre tidlig respons mot ungdom og unge voksne som faller utenfor
- Gi de tre skolene som hvert år viser best forbedring innen trivsel, inkludering og skolemiljø kr. 100 000 til bonus leirskole.

Frivillighet

Frivillighet er en bærebjelke i samfunnet. Vi vil derfor støtte det frivillige arbeidet i større grad. Initiativ og engasjement skal ikke stoppe pga små utgiftsposter.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Etablere et frivillighetsfond, hvor det skal være lav terskel og rask behandling for å søke dekning av utgifter til viktig frivillig arbeid.
- Øke bevilgningene til frivilligheten

Omsorg og behandling

Vi kan spare både individet og samfunnet for enorme kostnader både menneskelig og økonomisk ved forebyggende tiltak i kommunen. Som mennesker har vi alle ekstra behov i perioder. Enten når vi er barn, gamle og pleietrengende eller noen ganger også i vår beste alder.

Vi tror på at alle med ekstra behov må få tilbud om oppfølging og hjelp på en verdig og respektfull måte. Medmenneskelighet, samarbeid og solidaritet er grunnverdier og lokalsamfunnene må utvikles slik at disse verdiene styrkes. Vi vil gjøre sykehjemmene om til trivelige institusjoner hvor tillit, trivsel og respekt for beboerne står i høysetet. Vi vil at ressursene skal økes og at institusjonene skal styrkes på menneskelig omsorg, trygghet og psykisk omsorg. Ingen skal måtte dø alene. Vi vil ikke sette bestemor «ut på anbud», men styrke brukermedvirkning, pårørendes involvering og påvirkning når den syke ikke selv kan ivareta egne behov.

Vi vil tilby unge funksjonshemmede tilpasset oppfølging og egen bolig. Stadig søke etter nye måter å hjelpe rusavhengige og psykisk syke å bli friske på. Vi tror at veldig mange kan få hjelp til å bli friske på andre måter enn kun ved medisiner. Lavterskel, rehabiliteringstilbud, tverrfaglighet og bruk av supplerende og alternative terapimåter kan være virkemidler her. Vi tror vi vil få flere suksesshistorier innen eldreomsorgen, psykiatrien og rusoppfølgingen ved å tenke nytt også her.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- At 50 % av mat og drikke som serveres i barnehager, skoler, kantiner og eldreinstitusjoner skal være økologisk og sukkerfri
- Styrke lavterskeltilbudene innen rus, psykiatri og helsesøstertjenesten.
- Rehabilitering og aktivisering i stedet for medisinerer.
- I større grad benytte individuell oppfølging av den enkelte, slik at flere eldre klarer seg hjemme lengre
- Utvide ordningene med samarbeid mellom barnehager, skoler og sykehjem, gjerne etter konseptet "Livsglede for eldre".
- Bygge skoler, barnehager og sykehjem/eldresenter i nærheten av hverandre slik at det blir naturlig med tett samarbeid og sosiale fellesskap på tvers av generasjonene.
- Sikre at det ikke finnes en øvre aldersgrense for tildeling av timer til psykolog
- Styrke samarbeidet med frivillig sektor for å forebygge ensomhet blant eldre og forebyggende hjemmebesøk må også kartlegge psykososiale behov.

Lavere terskler i arbeidslivet

Personer som faller utenfor arbeidslivet sliter ofte med å komme seg inn igjen. Slik skapes en ond sirkel.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Opprette finansielle insentiver til sosialt entreprenørskap.
- Videreføre og utvikle den kommunale traineeordningen for funksjonshemmede.
- Vurdere forsøk med utvidet rett til egenmelding ved sykdom, etter modell fra Mandal.
- Tilby norskopplæring til arbeidssøkere med manglende norskkunnskaper
- Jobbe for at Sandnes kommune skal ha en innovativ ansettelsespolitikk, med meningsfulle og fleksible stillinger til personer med særlige vanskeligheter med å få innpass på det ordinære arbeidsmarkedet.

Dyrevelferd

Norsk lov stadfester dyrs egenverdi, men dette blir i liten grad fulgt opp i praksis. Dyr har egenverdi utover nytte for oss mennesker og har på samme måte som mennesker evne til å føle smerte. Dette må tas hensyn til i praktisk politikk.

Vi ønsker at alle dyr skal behandles godt. Vi vil gi støtte til organisasjoner som jobber med dyrevelferd slik at disse kan drifte mottak og omplasseringshjem for dyr som kommer i nød. Støtte kampanjer for sterilisering, kastrering og ID-merking av kjæledyr. Støtte økologisk og respektfullt dyrehold i matproduksjonen. Tilrettelegge for forebyggende tiltak mot vanskjøttel av husdyr. Vi ønsker at Sandnes kommune skal være aktive i omstillingen og avviklingen av pelsdyrnæringen til annen grønn og miljøvennlig næring.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Øke kompetansen hos helsepersonell rundt dyremishandling.
- Oppfordre hunde- og katteeiere til ID-merking av dyrene sine, og stimulere til kastrering/sterilisering av katter som ferdes fritt utendørs.
- Øke støtten til hjelpesentre for mishandlede og hjemløse dyr, som FOD-gården.
- Innføre kjøttfri dag ved alle institusjonene og ansattekantinen tilknyttet kommunen.
- Vi vil legge vekt på dyrevelferd i alle innkjøpsprosesser, og si nei til egg fra burdrift, broileroppdrett, pelsdyroppdrett eller varer produsert / testet med smertevoldende dyreforsøk.

10. NÆRINGSPOLITIKK FOR DET GRØNNE SKIFTET

Næringslivet er en av de viktigste motorene i samfunnsutviklingen, og det er et godt fungerende næringsliv som skal sørge for at vi har arbeidsplasser og skatteinntekter når byen vår vokser med flere hundre tusen innbyggere i årene som kommer. Vi skal gi næringslivet gode og langsiktige rammevilkår for drift. Når det gjelder næringsvirksomhet vil vi arbeide for at det etableres og prioriteres bærekraftige miljøvennlige virksomheter.

Gründerstimulering

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Styrke Makerspace på Vitenfabrikken og Vågen VGS
- Legge til rette for grønne næringer basert på fornybar energi, lokale råvarer og miljøvennlig og energieffektiv teknologi.
- Sette mål for nye grønne arbeidsplasser og etablering av miljøvennlig næringsliv i kommunen
- Trekke kommunale driftsmidler, investeringsmidler og pensjonsfond ut av banker, fond og forsikring som er involvert i kull, olje- eller gassvirksomhet.
- Plassere kommunens investeringer i grønne fond, fornybar teknologi, og grønt næringsliv.

Flere næringsklynger

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Samle regionens kommuner for å utvikle en felles strategi for bærekraftig turisme i Rogaland, Lysefjorden, og Nye Sandnes kommune.
- Bidra til utvikling av lokale elektriske hurtigbåter som kan frakte cruiseturister rundt i regionen.

Offentlige innkjøp - Grønn suksess gjennom samarbeid

Sandnes kommune investerer og kjøper varer og tjenester for omtrent 500 millioner kr i året. I dette ligger store muligheter for å påvirke leverandører i en mer bærekraftig retning, og stille krav på en måte som gjør at lokale bedrifter med bærekraftig profil har mulighet til å vinne anbud.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Øke kommunens bruk av innovative anskaffelsesmodeller for å gjøre mer bærekraftige innkjøp
- Vektlegge andre kriterier enn pris høyere i kommunale anskaffelser
- Sørge for at kvalifikasjons- og tildelingskriterier i anskaffelser ikke utelukker små og mellomstore lokale leverandører
- Gjennomføre forvaltningsrevisjon i kommunen for å kartlegge i hvilken grad kommunen risikerer å benytte svart arbeidskraft i sine prosjekter.
- Støtte lokale tiltak mot svart arbeid, som foreningen Bekjemp Svart Arbeid
- Målfeste at 50 % av all mat som kjøpes inn av kommune virksomheter er økologisk

Aktivt eierskap

Sandnes kommune spiller en viktig rolle som eier i kommunale foretak og andre virksomheter. eksempelvis Forus Næringspark, Lyse, Ivar, Sandnes Eiendom KF, Sandnes Tomteselskap, Sandnes Havn, og Sandnes Parkeringselskap.

Miljøpartiet De Grønne vil:

- At Sandnes kommune utøver aktivt eierskap, og bruker denne makten for å styre virksomhetene i en bærekraftig retning og i tråd med regionale planer for miljø og klima
- Bruke eierskapet i IVAR aktivt for å bidra til best mulig materialgjenvinning av avfall, fremfor forbrenning.

Forskning og innovasjon

Miljøpartiet De Grønne vil:

- Gjøre Sandnes til en by uten netto klimagassutslipp innen 2030, uten kjøp av klimavoter.
- Satse sterkt på lokal produksjon og forskning på fornybar energi.